

МІРОШНИК С. О.

Київський національний авіаційний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІСПАНСЬКОЇ ЛЕКСИКИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

В статті розглядаються міжкультурні комунікації, співіснування різних етнічних спільнот на одній території та міжетнічне спілкування. Досліджується використання та вживання іспанської лексики в американській лінгвокультурі.

Ключові слова: мовна картина світу, етнічний стереотип, національний характер, іспаномовні етноси, культурна ідентичність, білінгвізм, “етнокультурно зумовлені” запозичення.

В статье рассматриваются межкультурные коммуникации, существование разных этнических сообществ на одной территории и межэтническое общение. Рассматривается использование и употребление испанской лексики в американской лингвокультуре.

Ключевые слова: языковая карта мира, этнический стереотип, национальный характер, испаноязычные этносы, культурная идентичность, билингвизм, “этнокультурно обусловленные” заимствования.

The article is devoted to intercultural communication, existing of different ethnic communities in the same area and also interethnic communication. Here is devoted the using of Spanish words in American culture.

Key words: language world picture, ethnic stereotype, national character, Hispanics, cultural identity, bilingualism, ethnically and culturally determined borrowings.

Актуальність дослідження зумовлюється, з одного боку, роллю неофіційних етнономінацій на позначення іспаномовних етносів в американському варіанті англійської мови, а з іншого боку необхідністю вивчення особливостей вербалізації міжетнічних уявлень в англійській мові США на тлі соціально-культурного розвитку американського суспільства та процесу стереотипізації досвіду етносів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше на новітньому мовному матеріалі було проведено лінгвокультурологічне, етнолінгвістичне та соціолінгвістичне дослідження використання іспанських слів в американській культурі. Уперше встановлено конкретні корелятивні зв'язки між етнічними стереотипами та дерогативними мовними характеристиками іспаномовних етносів в американській культурі.

Мета розкриття етнокультурного аспекту іспаномовного лексичного компонента в англійській мові США та визначення особливостей адаптації запозичень з іспанської мови до лексико-

семантичної системи, виявлення характеру денотативних та конотативних змін у семантиці запозичених іспанізмів.

Об'єктом дослідження є стереотипно зумовлені лексичні та фразеологічні мовні одиниці.

Предметом вивчення є етнокультурний, семантичний, функціональний аспекти “ксеноетнонімів” на позначення іспаномовних етносів в американській культурі, лінгвокультурний аспект процесу запозичення та асиміляції лексики з іспанської мови.

Теоретичне значення роботи визначає, що культура як сукупність результатів життєдіяльності людини відбиває відомості про рефлексивне самопізнання людини в процесі її життєвої практики, є втіленням національного менталітету народу. У процесі всіх її контактів у людини виникає картина світу як глобальний образ останнього. Носієм мовної картини світу є людина як представник певного соціуму та етнічної спільноти, де існує ціла низка уявлень про навколишній світ, про себе та інші спільноти.

Очевидно, що етнічні стереотипи та їх відбиття у мові викликані розбіжностями в системі цінностей різних культур. За формування цієї системи цінностей “відповідає” аксіологічна функція, яку виконують як мова, так і культура. В будь-якій мові є оцінна лексика, мовленнєві форми та структури, у яких фіксується оцінка людини, її поведінки, якостей або фактів об'єктивної дійсності – це є проявом аксіологічної функції мови.

Поняття “національний характер” та “етнічний стереотип” тісно корелюють між собою. Частково етнічний стереотип виходить із національного характеру тому, що останній як сукупність об'єктивних характеристик зумовлює певну їх гіперболізацію у процесі формування етнічного стереотипу у свідомості етносів. Крім того, етнічний стереотип складається на базі низки суб'єктивних та упереджених уявлень про інший етнос представників певного етносу як носіїв суб'єктивних смислів. Етнічні стереотипи важко піддаються змінам під впливом логічних аргументів, тому їх наслідками нерідко стає расова дискримінація та ксенофобія.

У США, країні іммігрантів, на тлі існуючого мультикультуралізму та контактів між етнічними групами явища національного характеру та етнічного стереотипу виявляються особливо наочно. Взаємодія між численними етнічними спільнотами породжує формування певної точки зору про національний характер кожної з цих спільнот. Поширені

в американському суспільстві стереотипи про поведінку та спосіб життя іммігрантів з Латинської Америки впливають на комунікацію американців європейського походження з іспаномовними етносами [1:170].

Однією з характерних рис національного характеру іспаномовних етносів вважають непунктуальність. В іспанській мові існує спеціальне позначення “латиноамериканського запізнення” (*hora latina*), оскільки запізнення – норма для вихідця з Латинської Америки. Одним із найуживаніших слів представників іспаномовних етносів є одиниця *mañana*, що позначає “завтра”, а може позначати й “коли-небудь”, “наступного тижня”, “наступного року”, “пізніше”, “колись”, а іноді й “ніколи” та “нізащо”. Таке неприйняття пунктуальності латиноамериканцями не збігається з бережливим ставленням до часу американців європейського походження, про що яскраво свідчить вираз *time is money*.

У латиноамериканських народів існує таке поняття як “культ мужності чоловіка”, що в англійській мові відбивається за допомогою одиниці *machismo* від іспанського слова *macho*. Чоловіки, як відомо, займають домінуючу соціальну позицію в країнах Латинської Америки. Відповідно до того змісту, який включає це поняття у Латинській Америці, чоловік-“мачо” є відповідальною людиною, яка багато та якісно працює, для якої не характерно надто пишатися своєю фізичною силою та результатами власної праці. Поняття “мачизм”, запозичене американською культурою, набуло певних змін внаслідок феміністського руху у США. У Сполучених Штатах *macho* є хвалькуватим чоловіком, тому що “англо-американці” схильні протиставляти “нормальну чоловічу гордість” тим “хвастошам”, яких слід соромитися. Етнічний автостереотип латиноамериканської культури протиставлено етнічному “ксеностереотипу” білих американців: *Getting shot should be an experience from which you can draw some small pride. I don't mean the macho stuff. All I mean that you should be able to talk about it (J. Burke).*

Поняття *machismo* сприймається саркастично в американській культурі, лексична одиниця *macho* є негативно забарвленою в англійській мові, тому працюючу, порядну людину білі американці сприймають як “анти-мачо” (*un-macho*). “Жіночому національному характеру” іспаномовних жінок притаманне повне визнання пріоритету чоловічої природи. Разом із тим, ця риса національного характеру

латиноамериканок абсолютно не притаманна американкам європейського походження. Крім того, для “чоловічого національного характеру” білого американця вона також не є характерною. Невипадково, що в культурі США – країні-батьківщині фемінізму – не приймається покірлива позиція жінки по відношенню до чоловіка. Домінантні риси національного характеру представників іспаномовної культури складаються в американців у певний стереотип, зумовлений функціонуванням опозиції “свій-чужий”.

Стереотипне сприйняття іспаномовної людини як представника чужої спільноти, як іммігранта детерміновано низкою розбіжностей, яка існує між культурою білих американців та культурами латиноамериканців. Ці розбіжності в першу чергу виявляються в ідеології, менталітеті, світосприйнятті, релігії тощо. Американці європейського походження, як правило, наголошують, що вихідці з Латинської Америки відрізняються від них традиціями, мовою, релігією, походженням, історією, а головне тим, що у США вони – іммігранти. Ідентичність слід розглядати як результат динамічної взаємодії позицій, відношень і багатьох інших параметрів, зумовлених мінливими ситуативними факторами. Ідентичність іспаномовних спільнот США концентрується навколо їх ставлення до норм американського суспільства, виявляється через механізм протиставлення англійської та іспаномовної культур, причому “своя” культура представлена у позитивному світлі, “чужа” – у негативному: *I look better than any of these humildes* (O. Cofer). Протиставлення здебільшого ґрунтується на мовних преференціях, асоціативних, гендерних та суспільно-культурних ознаках, експліцитному висловленні бажання належати до будь-якої з культур [3:235].

Ідентифікація є узагальненим та примітивізованим “ментальним стереотипом” про “чужі” етноси. У процесі “ксеностереотипізації” активізуються гіперпейоративні характеристики та зменшується кількість меліоративних одиниць. “Ксеноетноніми” на позначення вихідців із Латинської Америки в американській культурі становлять додаткові назви, що мають конотацію пейоративності. Певна частина з них утворена засобами англійської мови, інші складають переосмислені запозичення з іспанської мови. Утворення пейоративних етнонімів (етнофобізмів) детерміновано екстралінгвальними факторами та відбувається за соціокультурною ознакою. “Ксеноетноніми” на

позначення іспаномовних спільнот не лише відповідають загальній настанові “свої-чужі”, а й співвідносяться з конкретними стереотипами.

Неофіційні номінації іспаномовних етносів, як правило, представлено етнофобізмами (spic-латиноамериканець (уродженець Мексики), в основу утворення яких покладено певні номінативні трансформації (Dago-прізвисько іммігранта з Іспанії, José-поширене ім'я серед латиноамериканців, ban-заборона (нелегально перебуваючий латиноамериканець на території Америки), can в'язень (сленг), taso-мексиканська кулінарія). У цілій низці мовних характеристик цього типу відбито поширені стереотипи стосовно способу перетину кордону іммігрантами-нелегалами з Мексики, зокрема, шляхом переплиття річки Ріо Гранде (river-crosser-той, хто переткнув річку Ріо Гранде, wetback-мексиканський чорнороб,) або переходу через пустелю штату Аризона (border hopper-той, кому вдалося “перепригнути” кордон). Значна кількість неофіційних етнонімів в англійській мові США ґрунтується на стереотипному уявленні про неprestижні низькооплачувані роботи, що їх виконують мексиканці в Америці (berry-picker-збирач плодів, gardener-садівник).

Особливе місце серед стійких словосполучень метафоричного характеру посідають мовні одиниці, у складі яких присутній етнонім Mexicano. Компонент Mexicano фактично завжди є смислоутворюючим та виконує функцію приписування певних якостей мексиканцям (Mexicano breakfast, Mexicano promotion).

Лексичні запозичення з іспанської мови є вагомою частиною словникового складу американського варіанта англійської мови. Окреме місце в його лексико-семантичній системі посідають “етнокультурно забарвлені” запозичення, тобто лексика, семантичні особливості якої в мові-реципієнті фактично детерміновані етнічною стереотипізацією (macho-чоловік, гарної статури, rachuco-молодий мексиканець, який проживає в Америці). За лексико-семантичної асиміляції цих запозичень в англійській мові США спостерігається цілий комплекс механізмів переосмислення: генералізація та конкретизація значення, перенесення значення на базі метонімії, метафори та антономазії. Метонімічне перенесення при переосмисленні “етнокультурно зумовлених” запозичень з іспанської мови фіксується найчастіше, тому що номінації іспаномовних етносів більш пов'язані з асоціативними ознаками, ніж із процесом порівняння, тобто перенесення значення здійснювалося на базі асоціацій з реальними

явищами, поведінкою та типовими рисами характеру вихідців із Латинської Америки.

Основні способи продукування “псевдоіспанізмів” включають словотворення та граматико-морфологічний спосіб. Словотворення охоплює афіксацію та контамінацію. Афіксація в цьому випадку представлена поєднанням основи, що походить з англійської мови, із суфіксами іспанської мови –o, -ola, -ado (fatso-товстун, scapola-сьїття, desperado-відчайдушна людина). Контамінація полягає в поєднанні словотворчих компонентів англійської та іспанської мов (latrino-плітка). Граматико-морфологічний спосіб реалізується в поєднанні означеного артикля іспанської мови el з одиницями, що мають суфікс –o (el cheapo-дешева, неякісна річ, el stupido-дурень) або із власне англомовними одиницями (el fish-риба, el building-будівля). Зафіксовано окремі випадки формування псевдоіспанізмів шляхом “псевдокалькивання” (casa de toro-лайно бика, casa pasa-ізіум). “Псевдоіспанізми” характеризуються пейоративністю, хоча в конотативному компоненті семантики цих одиниць може бути присутній і елемент інтенсифікації, іронічності, евфемістичності. Як правило, сигніфікативне значення цих лексем не змінюється, зміни відбуваються в конотативному компоненті семантики “псевдоіспанізмів” [2:168].

Англійсько-іспанський білінгвізм опосередковано знаходить вияв у комунікативній поведінці носіїв англійської мови. У комунікативній практиці англомовних американців-монолінгвів спостерігається тенденція до вживання запозичень та вкраплень з іспанської мови (лексична інтерференція). Американці європейського походження вживають лексику іспанської мови, що зафіксована англомовними лексикографічними джерелами (amigo-друг), та мовні одиниці, що у словниках не наводяться (hasta luego-до зустрічі). Іспаномовний матеріал вживається у “спотвореному” конотативному значенні (adios-прощай) та вигляді (hasta la pasta-до зустрічі), адаптується до англомовних ситуацій спілкування.

Основними функціями запозичень та вкраплень з іспанської у мовленні “англо-американців” слід вважати передачу негативних емоцій, незадоволення; досягнення комічного ефекту (каламбури); імпліцитне вираження презирства та зневаги до іспаномовних спільнот. Комунікативна діяльність “мексикано-американців” зумовлює такі функції іспаномовного лексичного компонента, як відбиття національних особливостей власного етносу; віддзеркалення

характерних рис власної етнічної групи; стилістично забарвлене позначення об'єктів, що мають відношення до культури та життєдіяльності етносу.

Висновки. Етноспецифіка сприйняття навколишнього світу детермінує особливості мовних картин світу різних спільнот, що, у свою чергу, зумовлює феномени “національного характеру” та “етнічного стереотипу”, які тісно корелюють між собою. З одного боку, простежується вплив параметра політичної коректності англійської мови, з іншого боку, – підтверджується факт стійкості стереотипів: в американському варіанті англійської мови й досі існує значна кількість пейоративних “ксеноетнонімів” на позначення іспаномовних спільнот, американців африканського походження, індіанців, азійців, італійців, євреїв, поляків, росіян і т.д.

Прояви характерних рис англійсько-іспанського білінгвізму в комунікації можна спостерігати на прикладах мовленнєвої поведінки американців європейського походження та вихідців із Латинської Америки. Білінгвізм у мовленні цих спільнот виявляється неоднаково, хоча перехід з англійської на іспанську у мовленні білінгвальних американців-вихідців із Латинської Америки та білих американців США зумовлено ідентичними екстралінгвальними чинниками.

Подальші перспективи дослідження. Враховуючи, що латиноамериканська культура має вагомий вплив на американське суспільство та англійську мову, подальше вивчення цього впливу видається перспективним. Плідними, зокрема, можуть бути дослідження в галузі теорії мовних контактів, наприклад, виявлення характеру взаємної мовної інтерференції в іспанській та англійській мовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юнацька А. Б. Вербалізація стереотипів про іспаномовні етноси в англійській мові США / Анна Борисівна Юнацька // Нова філологія. – 2005. – № 2 (22). – С. 177–181.
2. Казаріна В. Н. “Псевдоіспанізм” та особливості їх функціонування в англійській мові США / Вероніка Назарівна Каразіна // Вісник Харківського нац. ун-ту. – 2005. – Серія “Філологія”. – С. 167–171.
3. Юнацька А. Б. Стереотипізація іммігрантів з Латинської Америки у США та її вербалізація в англійській мові / Анна Борисівна Юнацька // Філологічні науки. – 2005. – № 5 (64). – С. 232–237.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. *Spanish language* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.idiomconnection.com/Latin_america.
2. *Spanish* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : & Idiomatic Expressions//http://www.learn-english-today.com/idioms/idioms_proverbs.html